

VERSLÁB • VERSLÁB • VERSLÁB • VERSLÁB

Térey János AVARTALANÍTOD

Avartalanítod a huszadik századi erdőt,
Mintha egész életedet visszafelé kitisztogatnád.
Utolsó száz hektár. Kitalálok jobban.

Legalább ha a kommünt kisatírozhatnád!
Trianont meg a Dont...
Lakhatnál egy polgárnál is polgárabb,
Ideális Kassán.
Tarthatnád legalább Budavárat;
Úgy van, az álkupolás gipszhisztéria
Várat, ha neked az kell.

Akkor ismételd utánam!
Lembergen túl sose jártál,
Senki se préselte vagonba
A szatócsból lett kávéház-alapítókat,
A máramarosi mosónőket meg a váradi delnőket.
Bomba se hullott ránk, front se vonult át,
Mivel nem is üzent senki hadat csúcsbirodalmaknak.

Hagytunk felnőni néhány korosztályt.
Hát így vagyunk mi az elcsatoltakkal,
A lemészároltakkal, a meg sem születettekkel együtt
Pár millióval többen, mint igazából.
Pont az a néhány millió kéne a jókedvünkhöz.

Sajnálom, mindig kintről jön a baj.
Ezek a gyilkos szárnyas hangyák,
Kun Bélák és szúrós Szálasiak,
Rákosiak folyton ránk tapadnak.
Vonzzuk a veszélyes idiotákat:
Párttitkárok, tartótisztek, népzérek,
Vadpróféták, megszállók és menekültek
Egyetlen kézfogás, huncut aláírás
Vagy ezeregy fülldet éj erejéig...
Köpködő zöld legyek
Foltja az ingmellünkön.
A kertben a vendég
Bálványfák szúrnak szemet.

Így jártál. Így jártunk. Mire mi?
Mire mi lehúzzuk a fojtó iszalagot az ágakról,
Az idegen sarjak özönét megfékezzük,
És akkortól csak mi vagyunk.

A ROVATOT SZERKESZTI: KIRSCHNER PÉTER

RADÓ LILI TÖRTÉNELME „...S ASSZONY LEHETTÉL CSAK, SEMMI EGYÉB”

Bíró Kriszta

Nem teszek úgy, mintha hivatásos recenzens volnék, ezért mindjárt előljáróban nyugodtan kijelentem: ez a könyv nagyon jó. Mint a cím is elárulja, egyfajta történelemkönyv, és ezt nem ijesztgetésnek szánom, hanem sőt. Roppant személyes, hiszen egy ember életeseményein keresztül veszhetünk el és bele a huszadik század családtörténeteibe, polgárság-történetébe; az asszimiláló, majd kitaszítottá váló zsidóság történetébe; Budapest nagyvárossá alakulásába, és egy gyötörően nehéz asszonyorsón keresztül a magyar női történetbe.

Radó Lili 1896-ban született, és 1977-ben halt meg. Volt zongorista, némafilmek alá-éneklője, énekművész pódiumon, költő, író, műfordító. Semmiben sem alkotott maradandót, noha a harmincas években közölt verseiről kritikát a Nyugat, a nagy tekintélyű *Komlós Aladártól*. *Radnóti Miklós* is írt a verseiről, szintén a Nyugatban. Egyikük sem volt elragadtatva, bár jóindulatúan biztatták. Komlós Aladár így: „Az egész vers nem jó, de a megkezdése nagyon jó. Mi tetszik rajta? A meleg és érett asszonyi hangja, (...) Azt hiszem, főképpen az tetszik rajta, hogy azonnal érzem: igaz emberrel van dolgom, akinek komolyan kell venni a szavát. S úgy érzem, jó koponya is lehet...” Radnóti Miklós pedig így: „Költészete lázadás nélküli önkifejezés, formakeresésében is a legkisebb ellenállás irányában halad. (...) Szerény és megbízható költő, finom képeit és nyelvének tisztaságát azonban néha megzavarja a vers menetének tétovasága.”

A II. világháború után fordít, újságot ír, úgynevezett „gyerekirodalmat”. Vagy úttörő-mozgalmi dalszövegeket. Híve az állami ideológiának. A „Mint a mókus fenn a fán” is neki köszönhető, amelynek valódi, elfeledett címe ez: „Vidám úttörő”. Még a közelebbi szemlélőnek is úgy tűnhet, élete kiteljesedett, és magára talált az új rendben. Férje, *Balassa Árpád*, így ír róla

egyik levelében, 1947-ben: „(...) Lili ir, és ir, és ir, tele van tennivalóval, és folyton el van foglalva ilyen ujság, meg olyan társaság, meg rádió előadás, meg kiadó, meg mindenféle egyébbel, hogy mindennap hápgova és kifulladásra jön haza, de ebben viszont nagyon jól érzi magát.”

Joggal tehetni fel a kérdést, hogy ha – állítólag – ennyire jól érezte magát, ha nem volt komolyan vehető alkotó, ha táborúzi csaszuskákat írt, akkor mi a búbánatos fenének könyvet megjelentetni róla?

Hát azért, mert a történelem nem csak márványtalapzaton ácsorgó héroszok tetteinek meséje. Ennek a könyvnek a főszereplője például egészen bizonyosan közelebb visz ahhoz, hogy kézzelfoghatóvá, mancsolhatóvá váljon az az élet, ami osztályrészlül jutott egy nőnek a huszadik században; egy olyan nőnek, aki nem csak feleségként képzelte el az életét. (Egyébként nem volna baj, ha úgy képzelte volna, de nem.) És még sokoldalúan tehetséges is volt, én legalábbis így látom. A könyv olvasása közben az embert elfogja a sajnálat, a tehetetlen düh, olykor az elismerés, mert én bizony el nem viseltem volna ennyi szenvedést és küzdelmet.

És, ami engem leginkább szíven ütött, az az a terjedelmes napló, amit a német bevonulástól a felszabadulásig vezetett Radó Lili.

1944. december 27. szerda

„Van Pesten kb. 2 000 ismerősünk. Annak vagy negyedrészre, – 500 ember – keresztény, azaz magyar. Ezek közül ötven voltak, (...) akik felajánlották a segítségüket baj esetére és helyt is álltak, amiben csak lehetett. Talán össze tudok számolni még ötöt, aki nem ajánlotta fel önként, de akiről tudom, hogy abszolút jószándéku. Tehát az én számításom szerint 2% becsületes ember van köztük. Ugy tudom, ismerőseim statisztikája sem kedvezőbb, sőt. Az analfabéták száma kb 10 évvel ezelőtt 20% volt. (...) Hát lehet olyan országban élni, ahol az analfabéták száma többszöröse a becsületes emberekének?”

A kötet tele van szebbnél-szebb fotográfiákkal, s ez csak még vonzóbbá teszi. Egy szuszra képtelenség elolvasni. Elsőre felfoghatatlan mennyiségű az adat; a tovább-ágazó, a kutatni vágyó ember érdeklődésére számot tartó történet. Ezt a könyvet lapozgatni kell, vissza- visszatérni hozzá. Új és új hősöket találhatni szinte minden oldalon.

B. Radó Lili nem változtatta meg a világot, és mégis: az ő története nélkül sem felfogható, értelmezhető a közelebbi és a távolabbi múlt. A mi múltunk. ●

Buza Péter: Éld túl az életed! – Radó Lili történelme

Városháza Kiadó, ára: 3 400 Ft. Megvásárolható a kiadónál hétfőtől csütörtökig 8–16 óra, pénteken 8–14 óra között (Budapest, VIII., Ötpcsirta utca 4., telefon: 06-20/258-9771)

A BUDAPEST folyóirat lapszámai az alábbi helyeken vásárolhatók meg

- **Kiadókban** (Summa Artium Nonprofit Kft., 1054 Budapest, V., Honvéd utca 3., V. emelet 13. Tel.: +36-1 318-3938) munkanapokon 9–16 óra között
- **az Írók Könyvesboltjában** (Budapest, VI., Andrásy út 45.)
- **a Budapest Antikváriumban** (Budapest, IX., Üllői út 11-13.)
- **a Lipták villában** (Budapest, XIV., Hermina út 3.)

KÖNYVJELZŐ • KÖNYVJELZŐ • KÖNYVJELZŐ

MORITZ FÖLLMER: A HARMADIK BIRODALOM KULTÚRTÖRTÉNETE

Corvina Kiadó

A Harmadik Birodalom kultúrája felülről irányított tömegkultúra volt, amelyben a radikális nacionalista víziók és látványos tömegrendezvények mellett jól megfértek a klasszikus koncertek és a populáris filmvígjátékok. Épp a többség ízléséhez való igazodás, a polgári kultúra látszólagos kontinuitása volt az, ami nagymértékben fokozta a rezsim elfogadottságát. Mivel a nemzetiszocialista időszak kultúrája sokféle igénynek hangot adott és mindenféle fantáziának teret engedett, képes volt arra is, hogy legitimálja a háborút, a nagy-birodalmi törekvéseket és a zsidó származású állampolgárok fokozatos kiszorítását a társadalomból, majd pedig megsemmisítésüket.

Ára: 3990 Ft

SIMON KATALIN: BUDA II. KÖTET (1686–1848)

Budapest Főváros Levéltára,
Magyar Várostarténeti Atlasz 5.

Jelen kiadvány az Európai Történeti Városatlász kiadványsorozat részét képező Magyar Várostarténeti Atlasz sorozat V. kötete. Az 1686-ban az oszmán uralom alól felszabadított romos, lakatlan Buda nyomaiban is alig emlékeztetett az egykor közép-európai jelentőségű középkori magyar fővárosra. A kőhalomból rövid idő alatt újraalapított (fő)város és külterületei folyamatos fejlődését lehet nyomon követni a főként levéltári forrásanyagra támaszkodó atlaszban. Simon Katalin, Budapest Főváros Levéltára munkatársa a levéltár gazdag anyagát, az adatbázis-építés és digitalizáció eredményeit hasznosítva kalauzolja el az olvasót Buda elfelejtett időszakába. Az adatgazdagság és dokumentáltság emeli ki e magyar és angol nyelvű kötetet a városatlászok sorozatából, és olyan tudásanyagot tesz közzé a főváros 1848-ig terjedő története kapcsán, amelyet eddig, így összegezve, adattárral, térképi illusztrálással nem volt módunk megismerni.

Ára: 7500 Ft

Megvásárolható Budapest Főváros Levéltára titkárságán (1139 Budapest, Teve u. 3–5.)

MILLISITS MÁTÉ A SZENT ISTVÁN-BAZILIKA HARANGJAI ÉS HARANGJÁRMAI

Budapesti Városvédő Egyesület

A magyar főváros szakrális épületei közül a Szent István-bazilikáról jelent meg az utóbbi években a legtöbb kiadvány. A templomról kiadott könyvek a bazilika építéstörténetét egymást kiegészítve közlik, de a tornyokba „rejtett” örökségről hallgatnak. A Budapesti Városvédő Egyesület kiadványa átfogó képet nyújtva mutatja be a bazilika harangjainak méreteit, egyedi díszítésüket, történetüket.

Ára: 450 Ft

Megvásárolható a Budapesti Városvédő Egyesület titkárságán (1126 Budapest, Szoboszlai utca 2-4)